

Komárom: Csillag erőd és környéke

Kezelési terv

2024

Készítette: Barina Zoltán

Tartalom

1.	Azonosító adatok	3
1.1.	Jogszabályi háttér	3
1.2.	A védett érték adatainak frissítése	3
1.3.	Dokumentumfotók	5
2.	Természetvédelmi célkitűzések	9
3.	Részletes természetvédelmi kezelési terv	10
3.1.	Természetvédelmi stratégiák	10
3.2.	Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak	10
	3.2.1. Művelési ághoz nem kötődő természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak	10
	3.2.2. Élőhelyek kezelése, fenntartása, fajok védelme	11
	3.2.3. Látogatás	11
	3.2.4. Oktatás és bemutatás	11
	3.2.5. Kutatás, vizsgálatok	11
	3.2.6. Terület- és földhasználat, természetvédelmi infrastruktúra	11
	3.2.7. Táj- és kultúrtörténeti értékek	11
	3.2.8. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak	11
3.3.	Kezelési egységek	12
	3.3.1. KE01 – Jellegtelen üde- és szárazgyepek	12
	3.3.2. KE02 – Őshonos és idegenhonos fa és cserjefajok állományai	12
	3.3.3. KE03 – Nádas	12
	3.3.4. KE04 – Kivett	13
3.4.	Adminisztráció	13
3.5.	A természetvédelmi kezelési terv végrehajtásának ellenőrzése és a terv felülvizsgálata	14

1. Azonosító adatok

1.1. Jogszábiályi háttér

Védetté nyilvánító határozat: Komárom Város Önkormányzata Képviselő-testületének 15/2015 (X.22) önkormányzati rendelete a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről

Védetté nyilvánítás ideje: 1992

Kategória: helyi jelentőségű természetvédelmi terület

Védetté nyilvánítás indoka, természetvédelmi célja: növénytani, állattani, vizes élőhely

Részletesebben: „a terület természeti értékeinek hosszú távú megóvása. Csillag erődöt széles és mély vizes árok veszi körül, mely bár a száraz években sekély vízű vagy kiszáradó nádas, de átlagos csapadékú években stabil vizes élőhelynek számít. A Csillag Erőd szárazabb élőhelyet nyújtó földművei és az ezeket körbeölelő vizek révén speciális, változatos természeti területnek számít, gazdag a kételtű, hulló és madárvilága.” (15/2015. (X.22) önkormányzati rendelet 1. melléklete)

hrsz.: 802, 803

Művelési ág: vár, várárok

Kiterjedése: 4,9835 ha + 3,8712 ha = 8,8547 ha

Tulajdonos: Magyar Állam

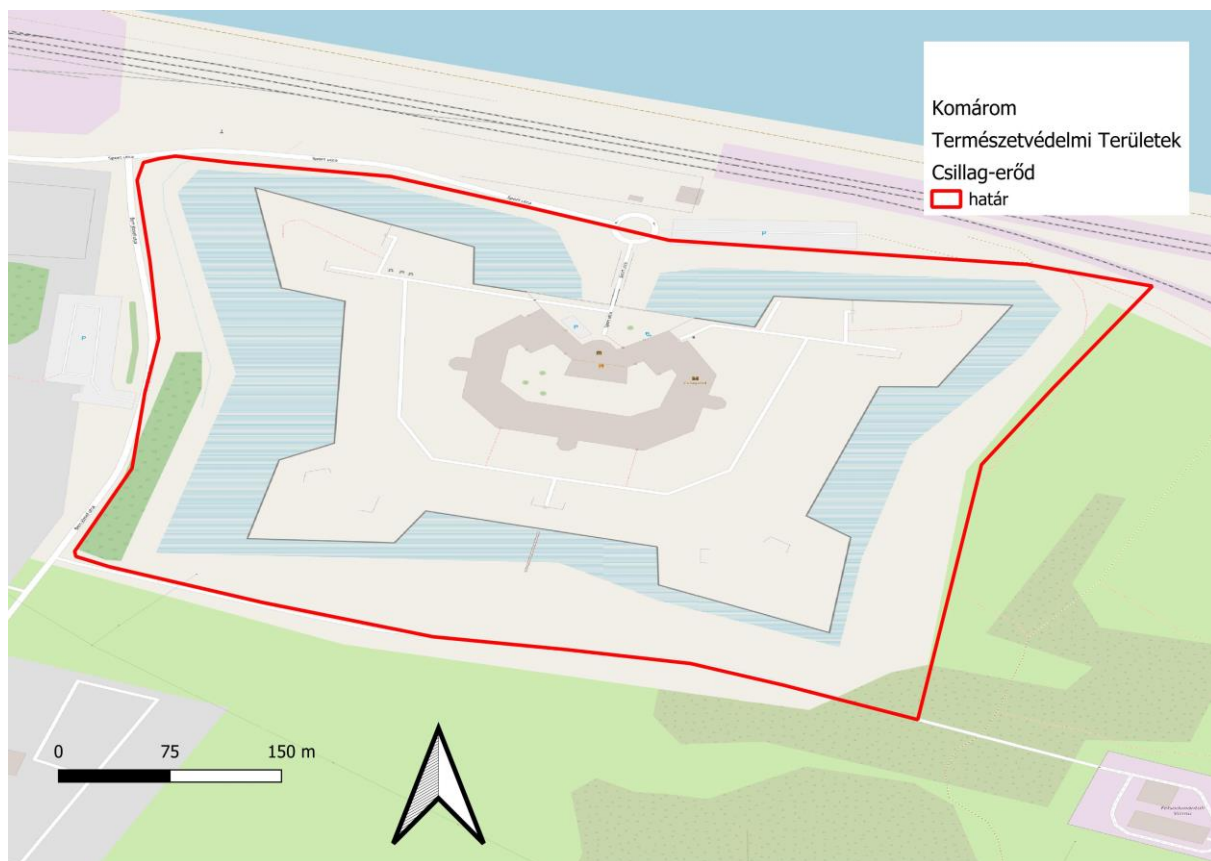
Kezelő: Monostori Erőd Hadkultúra Központ Műemlék-helyreállító, Ingatlanfenntartó és hasznosító Nonprofit Kft.

Egyéb kapcsolódó rendelkezések:

A védetté nyilvánító önkormányzati rendelet és mellékletei további részleteket nem tartalmaznak.

1.2. A védett érték adatainak frissítése

A természetvédelmi terület elhelyezkedése:

Az erőd belső területén beépített részek és jellegtelen gyepek találhatók, az erőd körüli várárokból pedig vizesélőhelyek.

Az erőd területéről 2013-ban ökológiai állapotfelmérés készült, ennek eredményei azonban lényegesen nagyobb területre (40 ha) vonatkoznak. Az állapotfelmérés eredménye alapján védett növényfaj a területen nem fordul elő, a kimutatott védett állatok pedig a következők:

Gerinctelenek:

fecskefarkú lepke (*Papilio machaon*)

kardoslepke (*Ipheclides podalirius*)

Kétéltűek:

erdei béka (*Rana dalmatina*)

vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

zöld levelibéka (*Hyla arborea*)

zöld varangy (*Bufo viridis*)

barna varangy (*Bufo bufo*)

kecskebéka csoport (*Rana esculenta* agg.)

Hüllők:

fürge gyík (*Lacerta agilis*)

zöld gyík (*Lacerta viridis*)

vízisikló (*Natrix natrix*)

kockás sikló (*Natrix tessellata*)

Madarak:

törpegém (*Ixobrychus minutus*) 2–3 pár

bakesó (*Nycticorax nycticorax*) alkalmanként 5–6 példány

kis kócsag (*Egretta garzetta*) alkalmanként 1–2 példány

nagy kócsag (*Egretta alba*) alkalmanként 1–2 példány

fehér gólya (*Ciconia ciconia*) alkalmanként 1–1 példány

darázsölyv (*Pernis apivorus*) átrepülőként

barna kánya (*Milvus migrans*) átrepülőként

rétisas (*Haliaeetus albicilla*) átrepülőként

küszvágó csér (*Sterna hirundo*) átrepülőként

gyurgyalag (*Merops apiaster*) 1–2 pár

kis vöcsök (*Podiceps ruficollis*) 1 pár

berki tücsökmadár (*Locustella fluviatilis*) 1 pár

kerti geze (*Hippolais icterina*) 1 pár

töviszúró gébics (*Lanius collurio*) 2–3 pár

Emlősök:

vidra (*Lutra lutra*) 1 pár

eurázsiai hód (*Castor fiber*) kóborlóként

kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

közönséges denevér (*Myotis myotis*)

1.3. Dokumentumfotók

Fűszerkert (KE04) a Csillag Erőd udvarán

Jellegtelen üde és száraz gyepek az erőd belső területén (KE01)

Vizes élőhely (KE03) az erődöt körülvevő várárokbán

Pallósr a várak vizesélőhelyén (KE03)

2. Természetvédelmi célkitűzések

A Komárom Város Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről szóló 15/2015. (X.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete szerint:

A helyi jelentőségű természetvédelmi területeken meghatározott alapvető természetvédelmi cél a kiemelt zöldövezeti területek, növénytakarságok, valamint védett állatfajok és egyedi természeti értékek megtartása, a biodiverzitás fenntartása. További cél a szennyezések megakadályozása, minimalizálása, a természeti és kulturális értékek megismerésére irányuló kutatás, oktatás, turizmus támogatása.

Rendeltetés: A Csillag Erőd természetközeli élőhelyeinek, az itt élő fajok és közösségek megőrzése és kedvező természetvédelmi helyzetben történő fenntartása.

Célkitűzés:

- A természetes élőhelyek és fajaik fennmaradásának biztosítása
- A természeti és kultúrtörténeti értékek együttese fennmaradásának biztosítása
- A terület élővilágának védelme
- A természetvédelmi célú bemutatás elősegítése
- A területen gyorsan terjedő özőnfajok állományának csökkentése, a természetes, őshonos fajösszetétel fenntartása
- Lágú- és fásszárú tájidegen fajok arányának visszaszorítása

3. Részletes természetvédelmi kezelési terv

3.1. Természetvédelmi stratégiák

A Komárom Város Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről szóló 15/2015. (X.22.), az összes komáromi helyi védett területre és értékre vonatkozó önkormányzati rendelet 2. melléklete szerint:

- a.) Az agresszívan terjedő invazív növényzetet vissza kell szorítani, a tájidegen fákat folyamatosan hazai, tájban honos fafajokra (tölgy, kőris, stb.) kell cserélni.
- b.) A különlegesen ritka, védett, fokozottan védett növény- és állatfajok populációjának védelmét biztosítani kell
- c.) Az értékek bármilyen szennyezését, rongálását meg kell akadályozni.
- d.) A természetvédelmi szempontból értékes, kívánatos állapotot kell rögzíteni és fenntartani a beavatkozások minimalizálása mellett.

A Csillag Erőd védelmének célja a kiemelt zöldövezeti területek, növénytársulások, valamint védett állatfajok és egyedi természeti értékek megtartása, a biodiverzitás fenntartása, a természetközeli élőhelyek legalább mai állapotukban való megtartása, optimális esetben javítása. További cél a szennyezések megakadályozása, minimalizálása, a természeti és kulturális értékek megismerésére irányuló kutatás, oktatás, turizmus támogatása. A természetvédelmi cél elérése érdekében a fő – általános – tennivalók a következők:

- Tilos a védett természeti terület állapotát és jellegét a természetvédelmi célokkal ellentétesen megváltoztatni.
- Erdő, rét, legelő művelési ágának megváltoztatásához csak kivételes esetben és csak a természetvédelem érdekeinek megfelelően szabad hozzájárulni.
- A természetvédelmi területen tilos olyan épületet, építményt, nyomvonalas létesítményt, berendezést létesíteni vagy üzembe helyezni, amely annak jellegét és állapotát veszélyezteti, károsítja, vagy ott a tájképi egységet megbontja.
- A természetvédelmi területen fokozott figyelmet kell fordítani a hulladékok folyamatos eltávolítására, a rendszeres zöldterület kezelésre, amennyiben szükséges karbantartási ütemtervet kell készíteni a folyamatos fenntartás céljából.
- Az özönnövények állományainak megfigyelése, szükség esetén visszaszorításuk
- A gyepek erdősülésének, túlzott cserjésedésének megakadályozása
- Kiemelt védett fajok jelenlétének, állományainak monitorozása, szükség esetén fajvédelmi tennivalók meghatározása, végrehajtása
- A művelési ág besorolások aktuális műveléshez igazítása

3.2. Természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.2.1. Művelési ághoz nem kötődő természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

A természetvédelmi kezelési tervben nem részletezett vagy nem szabályozott kezelési előírásokat a területen az illetékes hatóság egyedi államigazgatási eljárásban határozza meg.

3.2.2. Élőhelyek kezelése, fenntartása, fajok védelme

A fák megőrzését elősegítő beavatkozásokat (száraz, letört ágak eltávolítása, sebkezelés, stb.) vegetációs időszakon kívül, de az énekesmadarak költési időszaka előtt kell elvégezni.

3.2.3. Látogatás

Az erőd területe látogatási időben, belépőjegy váltása ellenében látogatható (vö. 2. melléklet a Komárom Város Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről szóló 15/2015. (X.22.) önkormányzati rendelet 6. § (2) bekezdéséhez, 3.11. Látogatás, ismeretterjesztés, sport). Az erőd körüli várak fizikai korlátozás nélkül látogatható.

3.2.4. Oktatás és bemutatás

- Ismeretterjesztési célból arra alkalmas helyeken tanösvényeket lehet létesíteni, ahol a természetvédelmi terület növénytani és állattani értékeiről szerezhetnek ismereteket a látogatók. (vö. 2. melléklet a Komárom Város Önkormányzata Képviselő-testületének a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről szóló 15/2015. (X.22.) önkormányzati rendelet 6. § (2) bekezdéséhez, 3.11. Látogatás, ismeretterjesztés, sport)
- Az erőd és védettsége történetének megismertetése

3.2.5. Kutatás, vizsgálatok

- A terület egészén a terület állapotát befolyásoló vizsgálatok a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezései szerint végezhetők, beavatkozással nem járó kutatások a fenntartó felé történő bejelentés után végezhetők.
- Az erőd élővilágának felmérése és nyomon követése
- Az erőd és védettsége történetének felkutatása

3.2.6. Terület- és földhasználat, természetvédelmi infrastruktúra

- A területen minden ipari és bányászati tevékenység tilos
- A területen új épület és építmény csak úgy helyezhető el, ha az természetközeli élőhelyeket nem érint
- A meglévő infrastruktúra-hálózat karbantartása során az eredeti állapotot helyre kell állítani
- A meglévő közművek karbantartása során az eredeti állapotot helyre kell állítani
- A területen új építésű közmű csak úgy építhető vagy vezethető át, ha az a fákat és gyökérzetüket nem érinti

3.2.7. Táj- és kultúrtörténeti értékek

- A teljes Csillag Erőd tájképi jellegét meg kell őrizni

3.2.8. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

- Természetvédelmi beavatkozásokon kívül egyéb beavatkozások nem végezhetők el.

3.3. Kezelési egységek

3.3.1. KE01 – Jellegtelen üde- és szárazgyepek

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak az erdő épületeit fedő és azok közötti másodlagos gyepek.

A kezelési egység Á-NÉR szerinti megfeleltetése:

- OB – Jellegtelen üde gyepek
- OC – Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

Kezelési egységre vonatkozó általános javaslatok:

- Gyomirtószeres használatának mellőzése
- Gyp feltörése nem megengedett
- Gyp beépítése nem megengedett
- A kaszálások intenzitása a lehetséges helyeken csökkentendő a kétszikűek virágzásának elősegítése céljából

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

- Gyp felülvetése (ültetése) természetes kísérőfajokkal lehetséges
- Gyp átalakítása természetközeli gyeppé lehetséges

Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatok követése javítja az őshonos fajok fennmaradási feltételeit és növeli a természetközeli élőhelyek kiterjedését és javítja állapotukat.

3.3.2. KE02 – Őshonos és idegenhonos fa és cserjefajok állományai

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak a várások körüli különböző fafajú erdő- és cserjeállományok.

A kezelési egység Á-NÉR szerinti megfeleltetése:

- RA – Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők
- S6 – Nem őshonos fafajok spontán állományai

Kezelési egységre vonatkozó általános javaslatok:

- fák eltávolítása csak szálanként vagy foltokban
- szelektív és biológiai szűnyogirtás a vegyszeres helyett
- vadat vonzó létesítmények nem telepíthetők

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

- Az idegenhonos fák fokozatos eltávolítása.
- A zárt cserjések felnyitása.

Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési javaslatok követése javítja az őshonos fajok fennmaradási feltételeit és növeli a természetközeli élőhelyek kiterjedését.

3.3.3. KE03 – Nádás

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak a várásokban kialakult vizes élőhelyek.

A kezelési egység Á-NÉR szerinti megfeleltetése:

- BA – Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló- és folyóvizek partjánál
- B1a – Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
- B2 – Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet
- B3 – Vízperti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak

Kezelési egységre vonatkozó általános javaslatok:

- szelektív és biológiai szűnyogirtás a vegyszeres helyett
- Vadat vonzó létesítmények nem telepíthetők

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

- Az élőhelyen a víz megtartására irányuló beavatkozások végezhetők.
- Idegenhonos inváziós fajok (zöld juhar (*Acer negundo*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), aranyvessző fajok (*Solidago* sp.), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) megjelenése esetén azok eltávolítását szükséges elvégezni.

Kezelési javaslatok indoklása

Az előírások betartása ideális feltételeket teremt az élőhelyek fennmaradása, illetve kiterjedésének megőrzése érdekében.

3.3.4. KE04 – Kivett

Kezelési egység meghatározása:

Ebbe a kezelési egységbe tartoznak a beépített és lebetonozott (burkolt) felszínek

A kezelési egység Á-NÉR szerinti megfeleltetése:

- U1 – Belvárosok, beépített faluközpontok, lakótelepek
- U4 – Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók
- U11 – Út- és vasúthálózat

Kezelési egységre vonatkozó általános javaslatok:

Nem végezhetők olyan beavatkozások (pl. utak, járdák sózása), amik közvetve vagy közvetlenül negatív hatással vannak a KE01–KE03 kezelési egységek élőhelyeire. Ezek helyett környezetkímélő megoldások alkalmazandók.

Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység kiterjedése nem növelhető, azonban átalakítható a KE01 vagy KE03 kezelési egységekhez tartozó élőhelyekké.

Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység élőhelyei természetvédelmi értéket nem képviselnek, kezelésük módja azonban lényeges az érintkező kezelési egységek megőrzése szempontjából.

3.4. Adminisztráció

- Biztosítani kell, hogy a tervezési terület a kijelölt természetvédelmi kezelő vagyonkezelésében legyen.

- A védetté nyilvánító jogszabályban ki kell jelölni a terület természetvédelmi kezelőjét (v.ö. Komárom Város Önkormányzata Képviselő-testületének 15/2015 (X.22) önkormányzati rendelete a helyi jelentőségű természeti értékek védelméről 2. §)
- A terület kezelője aktualizálandó
- A terület kezelője mellett kötelezően kijelölendő a terület megfelelő kompetenciákkal rendelkező természetvédelmi kezelője.

3.5. A természetvédelmi kezelési terv végrehajtásának ellenőrzése és a terv felülvizsgálata

Jelen kezelési terv folyamatos előírásai határidőhöz nem kötöttek. Az egyszeri beavatkozások mielőbbi megvalósítására kell törekedni.

A természetvédelmi kezelési terv előírásainak betartását a természetvédelmi hatóság ellenőrzi, a kezelési tervben megadott kezelési feladatok végrehajtását a természetvédelmi kezelő és Komárom Város Önkormányzata ellenőrzi.

A természetvédelmi kezelési tervet 5 évente felül kell vizsgálni és a szükséges módosítási javaslatokat megtenni. A természetvédelmi kezelési terv felülvizsgálatát Komárom Város Önkormányzata, a terület természetvédelmi kezelője és a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság végzi, szükség esetén szakértő(k) bevonásával.